

УДК 378.046.-021.68

Зелюк В.В.*

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасні аспекти системи післядипломної педагогічної освіти та окреслено подальшу стратегію її розвитку в Полтавській області. Зокрема на прикладі Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського показано формування ефективної системи підвищення кваліфікації, перепідготовки і спеціалізації кадрів на основі оптимізації традиційних і впровадження нових форм і технологій навчання для задоволення індивідуальних потреб педагогів в особистісному та професійному розвитку, здатних компетентно виконувати педагогічні завдання, упроваджувати інновації в освітні процеси.

Ключові слова: стратегія розвитку, система післядипломної педагогічної освіти, регіональний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Система післядипломної педагогічної освіти за своїм змістом, формами та особливостями, без сумніву, має надзвичайне значення для становлення й удосконалення педагога як професіонала. Нині у чинній системі превалює знаннява парадигма, згідно з якою основна увага приділяється засвоєнню наукових знань і професійних методів організації діяльності педагога, у той час як розвиток професійно важливих якостей (толерантність, критичність, гнучкість мислення, комунікабельність, цілеспрямованість, креативність, рефлексивність) залишається поза межами процесу розвитку професійної компетентності взагалі. Тому правомірно говорити про те, що в системі післядипломної педагогічної освіти здійснюється подальший розвиток закладених природою та сформованих у процесі вищої педагогічної освіти творчих здатностей педагогічних працівників. Цей процес є достатньо тривалий, оскільки розпочинається він із перших днів роботи молодого вчителя в школі й триває упродовж усієї його професійної кар'єри.

Мета статті – розкрити стратегію розвитку регіонального інституту післядипломної педагогічної освіти.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні було обґрунтовано основні положення щодо стратегії розвитку сучасної системи освіти України у XXI ст. [7], а у Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти визначені мета, стратегічні напрямки та основні завдання, на виконання яких має бути спрямовано реалізацію державної політики у сфері освіти. В останньому документі зазначено, що «потребують якісного поліпшення освіта дорослих, діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти, структурних підрозділів вищих навчальних закладів, на базі яких здійснюються перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» [8, с. 32].

Постійна значна увага до питань становлення високопрофесійних педагогічних кадрів прослідковується в роботах зарубіжних і вітчизняних науковців. Зарубіжні освітні концепції досліджували М. Култаєва, К. Корсак, І. Радіонова. Проблеми вдосконалення педагогічного процесу у вищій школі досліджують Я. Болюбаш, А. Вербицький, О. Гура, В. Кузовлев, В. Попков, М. Приходько, А. Суценко, Т. Суценко та ін. Низку досліджень присвячено проблемам оновлення системи післядипломної педагогічної освіти, зокрема інноваційним перетворенням її змісту, форм, методів, технологій на сучасних методологічних засадах синергетичної методології, гуманітаризації тощо (Л. Даниленко, Г. Єльнікова, О. Зайченко, Н. Клокар, В. Маслов, В. Олійник, А. Пуховська, М. Романенко, Т. Сорочан та ін.).

* © Зелюк В.В.*

Але означені напрямки модернізації сучасної післядипломної освіти не знаходять достатньої реалізації щодо стратегії її розвитку. Зокрема це стосується використання інноваційних технологій у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників, у науково-методичній роботі педагогічних колективів, кафедр обласних ІППО, у формах проведення науково-методичних заходів всеукраїнського та регіонального рівнів тощо.

Сучасні політичні та соціально-економічні перетворення в українській державі ставлять нові завдання перед освітньою системою країни щодо визначення теоретико-методологічного обґрунтування потреби вдосконалення державного управління системою післядипломної педагогічної освіти [2].

Один із педагогічних ризиків післядипломної освіти – необхідність постійного переучування, яка дестабілізує людське буття. Ця система значною мірою залежить від самоосвіти і самовиховання, від людських якостей педагога, його професійного саморозуміння. Суб'єктивний чинник взагалі відіграє провідну роль у післядипломній педагогічній освіті. Узгодження освітнього і культурного потенціалу особистості з об'єктивними умовами його реалізації завжди породжує низку ризиків різного рівня, серед яких передусім треба назвати ризики, що пов'язані з хибним або неадекватним розумінням ситуативних і перспективних педагогічних завдань. Роль гуманістичної філософії в управлінні післядипломною педагогічною освітою все частіше акцентується в сучасних дослідженнях. Це дає можливість дотримуватися міжпарадигмального підходу в розгляді проблем післядипломної освіти. Викладачі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти розуміють об'єктивну наявність багатоваріантних рішень в усіх сферах педагогічної та управлінської діяльності, але не завжди правильно і своєчасно здійснюють вибір оптимальних стратегій у розвитку вітчизняної освіти. Завдання необхідності прогностичного оцінювання наслідків рішень, що приймаються в системі післядипломної педагогічної освіти, розуміння відповідальності за них і недостатній розвиток у процесі професійної освіти гуманістично орієнтованого, прогностичного образу мислення і діяльності усвідомлюють не всі суб'єкти освітньої діяльності.

Незважаючи на перелічені труднощі та протиріччя, сучасна післядипломна педагогічна освіта може служити прикладом для організації інших форм післядипломної освіти. Саме вона і відповідні педагогічні компетентності є передумовою ефективного встановлення міждисциплінарних зв'язків, у той же час організація самоосвіти педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти залишається найважчим реалізованим практичним завданням. Виникає актуальна потреба в нових формах, методах, технологіях, критеріях взаємодії з педагогічними кадрами, які б допомагали та спонукали педагогів до самостійного сприйняття необхідності вдосконалення та мотивованого підвищення своєї професійної компетенції. До цього можна додати, що нові тенденції соціокультурних контекстів, конфронтація з ними або сприйняття цих нових обставин сприяють тому, що відносно швидко, але непросто змінюються певні інтереси, формується вже в іншому новому аспекті ціннісна картина своєї власної особистості, її місця в житті, у професійній діяльності, обмірковуються нові орієнтири та траєкторії розвитку життєвого успіху та професійної педагогічної кар'єри [1].

Нині педагог вимушений творчо застосовувати філософські знання у практичній площині і займатися філософською самоосвітою, використовуючи для цього можливості дистанційної освіти. До цього можна додати, що зміна філософської підготовки педагогів і керівників навчальних закладів є необхідністю, що викликана певними суперечностями сучасного суспільства [9].

Післядипломна освіта висувається на пріоритетне місце сучасних освітніх систем, оскільки вона забезпечує освіту людини протягом більшої частини її життя. Масштабні

вкладення в неї забезпечуються передусім залученням до її фінансування бізнесу і промисловості. Звідси перший суттєвий висновок для України: післядипломна освіта в цілому і післядипломна педагогічна освіта як її складова мають стати самостійною освітньою сферою зі власними механізмами фінансування, управління, функціонування та розвитку [4].

Метою статті є вдосконалення механізмів державного управління системою післядипломної педагогічної освіти в умовах входження України в світове освітнє та інформаційне середовище. Пропонуємо вирішення таких завдань:

1. Визначити напрямки вдосконалення механізмів державного управління системою післядипломної педагогічної освіти в умовах входження України в світове освітнє та інформаційне середовище.

2. Узагальнити досвід надання освітніх послуг і застосування сучасних механізмів державного управління післядипломною педагогічною освітою в розвинених країнах світу [5; 6].

3. Оцінити роль післядипломної педагогічної освіти в підвищенні конкурентноздатності людини на ринку праці та з'ясувати специфічні особливості сфери післядипломної педагогічної освіти як об'єкта державного управління [3].

4. Визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати умови та засоби забезпечення вдосконалення державної освітньої політики та соціально-економічної безпеки системи післядипломної педагогічної освіти на рівні регіону. У зв'язку з цим виникає актуальна проблема використання в усіх складових післядипломної педагогічної освіти компетентісно зорієнтованих технологій розвитку професійної компетентності.

Таким чином, місією Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського (далі – ПОІППО) вважаємо вдосконалення професійного рівня і компетентності педагогів в умовах модернізації системи освіти, науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти.

Мета діяльності нашого інституту – формування якісної ефективної системи підвищення кваліфікації, перепідготовки і спеціалізації кадрів на основі оптимізації традиційних і впровадження нових форм і технологій навчання для задоволення індивідуальних потреб громадян в особистісному та професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму, здатних компетентно і відповідально виконувати посадові функції, упроваджувати інновації в освітні процеси.

У рамках Концепції діяльності ПОІППО основними передумовами науково-дослідної роботи є орієнтація на сучасні процеси в освіті взагалі та післядипломній педагогічній освіті зокрема:

1. Корекція парадигми освіти, її модернізація.

2. Інтенсивні зміни в соціально-економічних сферах суспільства та на ринку освітніх послуг.

3. Необхідність підвищення кваліфікації, спеціалізації та підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів як фасилітаторів процесу через зміну їхніх психологічних установок.

4. Інтеграційні процеси в системі неперервної педагогічної освіти, необхідність переходу до різних видів інноваційної діяльності, засвоєння і впровадження інноваційних технологій.

5. Інформатизація освіти, розвиток інформаційних технологій, розширення їхнього використання в навчально-виховному процесі.

6. Підвищення інтересу і запитів до нових форм підвищення кваліфікації, спеціалізації (зокрема й дистанційних) у системі неперервної освіти.

7. Реалізація ідеї наступності, гуманістичних стратегічних традицій світової та національної освіти.

8. Зорієнтованість на сукупність змін у суспільстві й системі освіти, інтеграцію України в Європейське співтовариство.

Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти ім. М.В.Остроградського органом із сертифікації систем управління ДП «Полтавастандартметрологія» проведено технічний нагляд з метою підтвердження відповідності процесів СУЯ, упроваджених у ПОПППО стосовно надання освітніх послуг навчальним закладам, пов'язаних з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до перепідготовки, підвищення кваліфікації вимогам ДСТУ ISO 9001:2009, для забезпечення впевненості в тому, що установа здатна постійно надавати послуги, які відповідають вимогам нормативних документів, своєчасне виявлення незадовільної якості, вживання заходів щодо запобігання та надання таких послуг на постійній основі (програма технічного нагляду за сертифікованою СУЯ від 27.01.2010 р., наказ ПОПППО від 25.01.2012 № 19). За результатами технічного нагляду було зазначено, що інститут здатний надавати послуги, що відповідають вимогам нормативних документів. Група з аудиту ДП «Полтавастандартметрологія» зробила висновок, що СУЯ ПОПППО продовжує відповідати вимогам ДСТУ ISO 9001:2009.

2012 року зусилля науковців ПОПППО було спрямовано на дослідження умов утвердження в педагогічній спільноті базової цінності трансформаційного суспільства – інновативності як стану високої сприйнятливості людей та організацій до нових ідей, їх готовності, бажання, здатності підтримувати і реалізовувати нововведення в усіх галузях своєї життєдіяльності. Це обумовлено інституційними потребами створення Мегапроекту / Мегаплану інноваційного розвитку освіти області як системи пропозицій інноваційних послуг ПОПППО, реалізація якого передбачає, що працівники ПОПППО у своїх ділянках відповідальності за систему освіти області зберуть інформацію про успішний досвід запровадження освітніх інновацій (інноваційні проекти, програми, технології, системи, засоби, форми, методи), реалізовані в середній освіті України і світу та адаптують найперспективніші з них до умов області чи висунуть власні ідеї. Мета – установити механізми розроблення і впровадження моделей взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства в світовий освітній простір; дослідити особливості процесу впровадження моделей трансформації наукових досліджень у практику освіти в контексті полідисциплінарного осмислення процесу становлення світового освітнього простору.

Планується виявити та описати особливості існуючих дослідницьких методів і наукових повідомлень, механізми перенесення наукових результатів (ідей) у широку практику, установити найефективніші моделі взаємозв'язку науки та практики. Це стане основою для створення та удосконалення сталої основи розвитку освітніх досліджень і практик.

Зазначимо, що низка вищих навчальних закладів України впровадила рейтингову систему оцінювання діяльності своїх наукових працівників. У ПОПППО також уведено подібну систему. Сам процес упровадження, обговорення його показників, взаємоперевірка результатів рейтингування науково-педагогічних працівників на кафедрах сприяли розвитку комунікацій між підрозділами інституту, ознайомленню з напрацюваннями колег, уникненню дублювання в наукових пошуках працівників інституту, чіткішому визначенню пріоритетів у багатогранній роботі науковців. Упровадження рейтингової системи стало одним із засобів верифікації діяльності науково-педагогічних працівників інституту, додало ще один показник кількісного вираження важко формалізованої якості наукової роботи співробітників інституту.

У рамках цього дослідження вперше серед закладів післядипломної педагогічної освіти планується провести аудит науково-методичного ресурсу освітнього простору

регіону в контексті визначення моделей взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик. Робиться спроба встановити критерії ефективності перенесення результатів науково-дослідної роботи в освітню практику. Шляхом дослідження кількісних показників результативності впровадження результатів наукової діяльності підрозділів інституту планується виявити та описати особливості існуючих дослідницьких методів і наукових повідомлень, механізми перенесення наукових результатів (ідей) у широку практику, встановити найефективніші моделі взаємозв'язку науки та практики.

Структурні підрозділи ПОППО (колективні суб'єкти діяльності), що ведуть науково-дослідну роботу, складають власні проекти наукової роботи терміном до 2015 року відповідно до загальної науково-дослідної роботи інституту. Колективні суб'єкти діяльності в рамках свого проекту описують: теоретичну основу дослідження; опис продуктів (моделі, технології тощо), які планується створити, які можуть використовуватися користувачами як опорні у практичному впровадженні; механізми перенесення лабораторних ідей у широку практику; способи фіксації результату (критерії, за якими планується визначати ефективність того чи іншого механізму перенесення наукових ідей, досліджень у практику). Крім того вони можуть прогнозувати і надавати рекомендації щодо напрямків удосконалення науково-дослідної роботи в системі освіти області з урахуванням найефективніших установлених моделей зв'язку «наука – практика».

Українським інститутом науково-технічної і економічної інформації Полтавському обласному інституту післядипломної педагогічної освіти імені Остроградського надано державний реєстраційний номер 00110U004628 на виконання науково-дослідної роботи за темою «Моделі взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства» відповідно до «Порядку державного обліку науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій».

У результаті виконання проекту будуть досліджені механізми перенесення результатів наукових досліджень в освітню практику, створено систему евалюації наукової роботи інституту. Проект дозволить оптимізувати людські та матеріальні ресурси системи післядипломної освіти області для вдосконалення професійного рівня і компетентності педагогів. Сприятиме тому, що на основі встановлення найоптимальніших моделей перенесення наукових досліджень в освітню практику освітнім системам різного рівня (область, район, навчальний заклад) буде надаватися найдоцільніша, повна і точна інформація, що фокусовано відповідає їхнім освітнім потребам. Цей процес передбачає впровадження механізмів постійного настроювання взаємозв'язку та відповідності наукових досліджень і безпосередніх освітніх практик.

Відповідно до мети проекту щодо виявлення та опису найефективніших моделей зв'язку наукових досліджень і освітніх практик взаємозв'язок між науковцями та педагогічними працівниками, що ведуть безпосередню практичну діяльність у закладах освіти, стане прозорішим і чіткішим, підвищиться відповідальність освітян за свою ділянку роботи, що сприятиме сталому розвитку системи освіти області. Заклади освіти області набудуть нових умінь щодо теорії і практики вдосконалення (проекування) своєї діяльності за рахунок неперервного моніторингу освітнього середовища, використання ключових критеріїв оцінки якості та результативності навчально-виховного процесу.

Буде підготовлено та видано не менше 100 наукових праць у виданнях з переліку ВАК України (2013-2015 рр.). Результати наукових досліджень уперше для ПОППО буде внесено до наукометричних баз даних (Scopus тощо).

Буде видано колективну монографію «Моделі взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства», де буде зроблено аналіз діяльності «трьох загонів» працівників ПОППО (науково-педагогічних, методичних та сервісних служб) з метою оцінки ефективності тих витрат, які несе

в державі обласний бюджет на утримання ПОІППО. Буде вдосконалено форму та зміст проведення лекційно-семінарських занять із слухачами курсів підвищення кваліфікації, масових заходів (конференцій, семінарів, круглих столів тощо).

Інформування громадськості щодо результатів науково-дослідної роботи планується проводити шляхом публікацій у регіональних психолого-педагогічних (фахових) виданнях, під час масових заходів (семінари, конференції тощо), через сайт інституту. Уже протягом 2011-2012 рр. видано 18 навчальних посібників (148,62 ум. д. а.), 120 статей у фахових журналах з переліку ВАК; наявні 93 статті, на які є посилання в Академії Google, та 301 посилання на ці роботи в науковій літературі <http://scholar.google.com.ua/>

Також впроваджено рейтингову систему оцінки діяльності науково-педагогічних працівників, що здійснюється відповідно до наказу Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського від 28 лютого 2012 р. № 69 «Про впровадження Положення про порядок визначення рейтингу науково-педагогічних працівників». Експертною комісією проводиться аналіз результатів роботи науково-педагогічних працівників інституту за рік.

Створена структура колективної монографії «Моделі взаємозв'язку наукових досліджень і освітніх практик в умовах трансформації українського суспільства» стане колективним творчим звітом про виконання науково-дослідницької роботи в ПОІППО відповідно до затверджені УкрІНТЕІ науково-дослідної теми.

Отже, це далеко не повний перелік інноваційних процесів у системі регіональної післядипломної педагогічної освіти. Швидше, це мінімум дій і напрямків діяльності Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського. Реалізація цих пошуків має слугувати фундаментом стратегічних дій, які забезпечать ефективність роботи навчального закладу, дадуть можливість вийти на новий якісний рівень у системі післядипломної педагогічної освіти.

Література:

1. Братаніч Б. В. Маркетинг в освіті як предмет філософського аналізу : дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.10 / Б. В. Братаніч. – К. : Інститут вищої освіти АПН України, 2006. – 418 с.
2. Даниленко Л. Інноваційні педагогічні технології в закладах освіти / Л. Даниленко // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 3-4. – С. 6-9.
3. Даниленко Л. Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін / Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 6. – С. 21-25.
4. Зайченко О. Зміст підготовки начальників районних управлінь освіти в системі післядипломної педагогічної освіти / О. Зайченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 2. – С. 72-73.
5. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями: навч. посіб. / С. Ф. Клепко. – Полтава : ПОІППО, 2005. – 201 с.
6. Луговий В. І. Управління освітою: навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління» / В.І.Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 303 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті – К. : Шкільний світ. – 2001. – 24 с.
8. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // Інформаційний бюлетень «Офіційний вісник Президента України». – 2013. – № 17 (246). – С. 31-43.
9. Радіонова Н. В. Філософське спілкування у контексті проблем удосконалення освіти / Н. В. Радіонова // Философские проблемы гуманитаризации высшего образования. – Сумы : Бердянск, 2002. – С. 112-114.

Зелюк В.В.

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализировано современные аспекты системы последипломного образования и очерчено дальнейшую стратегию её развития в Полтавской области. В частности, на примере Полтавского областного института последипломного педагогического образования им. М. В. Остроградского показано формирование эффективной системы повышения квалификации, переподготовки и специализации кадров на основе оптимизации традиционных и внедрения новых форм и технологий обучения для удовлетворения индивидуальных потребностей педагогов в личностном и профессиональном развитии, способных компетентно выполнять педагогические задачи, внедрять инновации в образовательные процессы.

Ключевые слова: стратегия развития, система последипломного педагогического образования, региональный институт последипломного педагогического образования.

Zelyuk V.V.

STRATEGY OF DEVELOPMENT OF SYSTEM OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION
OF POLTAVA REGION

The article is analyzed contemporary aspects of system of postgraduate pedagogical education and outlined further strategy of its development in Poltava region. In particular, on the example of Poltava regional Institute of postgraduate pedagogical education named after M. V. Ostrograds'kyi it is shown formation of qualitative effective system of perfection of qualification, re-preparing and specialization of personnel on the base of optimization of traditional and inculcation of new forms and technologies of teaching for satisfaction of individual needs of citizens in their private and professional growth, guaranteeing of needs of society in skillful personnel with high level of professional competence, able to fulfill their professional functions with competence approach and responsibly, to inculcate innovations in educational processes.

It is shown the genesis of pedagogical thought concerning renovation of system of postgraduate pedagogical education, in particular innovational change of its content, forms, methodologies, technologies on contemporary methodological principles of synergetic methodology and humane character.

It is proved that contemporary postgraduate pedagogical education can be an example for organization of other forms of postgraduate education and its scientific conception that is put in the base for determination of aim, content, methodologies and organization of teaching, diagnostic of levels of readiness and adequacy of individuality to professional activity is competence approach.

Key words: strategy of development, system of in-service teachers training, regional institute of in-service teachers training.

УДК 37.018.4

Косик В.М.*

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано сучасний стан дистанційної освіти в Україні. Наголошено на тому, що дистанційне навчання, яке здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних та телекомунікаційних технологій, дозволяє створити відкрите інформаційне середовище та забезпечити неперервність навчання. Автором виокремлено пріоритетні завдання сучасного стану розвитку системи дистанційної освіти. Схарактеризовано ключові аспекти нового Положення «Про дистанційне навчання», що визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання

* © Косик В.М.*